Η παντογνωσία του Θεού και η ελεύθερη βούληση του ανθρώπου

Ελεύθερη βούληση

Εγείρονται πολλές φορές ερωτήσεις από άθρησκους και άθεους ανθρώπους αλλά και από θρήσκους γιατί ο Θεός (στη μονοθεϊστική εκδοχή της θρησκείας που έτσι και αλλιώς κυριαρχεί αριθμητικά σήμερα) δεν κάνει ένα μικρό μαγικό και να εξαφανίσει μια και καλή το κακό από τον κόσμο. Πόλεμους, ασθένειες, πείνα, δυστυχία κ.λπ. Ή γιατί δεν εμφανίζεται μια και καλή σε όλους με όλη τη μεγαλοπρέπειά του και να αποδείξει την παρουσία του; Η τυπική απάντηση είναι ότι ο Θεός έδωσε στον άνθρωπο την ελεύθερη βούληση και όλο αυτό το κακό είναι ακριβώς αποτέλεσμα των επιλογών των ίδιων των ανθρώπων. Και ότι φυσικά δεν θέλει να εξαναγκάσει τον άνθρωπο να πιστέψει σε αυτόν αλλά αυτός να το επιλέξει από μόνος του.

Αν όμως ισχύει το επιχείρημα της ελεύθερης βούλησης τότε αυτή έρχεται σε σύγκρουση με την παντογνωσία του Θεού (χριστιανικού ή μουσουλμανικού), δηλαδή την δυνατότητα του να γνωρίζει τα πάντα. Η επίκληση της ελεύθερης βούλησης όμως θα είχε λογική εάν ο φορέας της, δηλαδή ο άνθρωπος μπορούσε να αποφασίσει με τρόπο που ο Θεός δε θα μπορούσε να γνωρίζει εκ των προτέρων. Αν μπορούσε δηλαδή ένας άνθρωπος να αιφνιδιάσει τον Θεό με τις αποφάσεις του. Αν ο Θεός όμως γνωρίζει (ως παντογνώστης) εξ αρχής π.χ τις αποφάσεις του η ελεύθερη βούληση δεν υφίσταται επειδή μπροστά σε ένα δίλημμα η απόφασή του είναι ήδη γνωστή για τον Θεό πριν καν παρθεί από αυτόν.

Πρακτικά δηλαδή αν πάρουμε ως δεδομένη την ύπαρξη του παντογνώστη Θεού η ελεύθερη βούληση του ανθρώπου δεν υφίσταται καθώς θα συγκρούονταν με τη γνώση του Θεού. Εκτός και αν αποφασίσουμε ότι ο Θεός δε γνωρίζει τις αποφάσεις μας άρα και τα μελλούμενα οπότε σε αυτή την περίπτωση παρουσιάζεται ως ένας Θεός με αδυναμίες, ο οποίος δρα και αυτός μέσα σε ορισμένα όρια.

Αλλά υπάρχει και το εξίσου μεγάλο θέμα με την ελεύθερη βούληση του ίδιου Θεού και τη σχέση του Θεού όχι με τον κόσμο και τον άνθρωπο αλλά με τον εαυτό του. Θα πρέπει να πάρουμε ως δεδομένο ότι υπήρχε μια χρονική στιγμή στην οποία ο Θεός θα πρέπει να ήταν μόνος του. Την χρονική περίοδο δηλαδή όπου δεν είχε

δημιουργήσει τίποτα και άρα ενώ το καλό υπήρξε (προσωποποιημένο από τον ίδιο) το κακό δεν υπήρξε. Ήξερε λοιπόν ο Θεός όταν έφτιαχνε τον κόσμο εκ των προτέρων την πορεία του; Ήξερε πριν ακόμη κάνει το οτιδήποτε ότι από τα δημιουργήματά του θα αποκτούσε τον μεγάλο του αντίπαλο, τον διάβολο ο οποίος είναι λέει εκπεσών άγγελος; Γνώριζε εκ των προτέρων ότι αργότερα ένα άλλο δημιούργημά του, ο άνθρωπος θα αποφάσιζε στην Εδέμ να φάει τον καρπό από το δέντρο της γνώσης; Αφού ο Θεός είναι παντογνώστης φυσικά και ήξερε. Και τα δύο γεγονότα. Παρόλα αυτά αποφάσισε να δημιουργήσει τον κόσμο όπως ακριβώς τον δημιούργησε. Δεν μπορούσε λοιπόν ή δεν ήθελε να φτιάξει έναν κόσμο τέλειο εξασφαλίζοντας από την αρχή την απουσία του κακού;

Αν ήθελε;
Ήθελε αλλά δε μπορούσε μήπως στο επίπεδο της πράξης; Κάτι τέτοιο είναι αδυναμία του και άρα δεν είναι τέλειος ο ίδιος. Και αν δε μπορούσε να φτιάξει από την αρχή έναν τέλειο κόσμο πώς είναι δυνατό να εμπιστευτεί κανείς την κρίση του τη Δευτέρα παρουσία.

Μήπως όμως δε μπορούσε στο επίπεδο της απόφασης; Ουσιαστικά αυτό σημαίνει, έχει ο Θεός ελεύθερη βούληση ή ήξερε για τον εαυτό του ότι θα αποφάσιζε έτσι; Στην περίπτωση αυτή ο Θεός δεν έχει ούτε αυτός ελεύθερη βούληση αφού δεν μπορούσε να αιφνιδιάσει ούτε τον εαυτό του. Ήταν δηλαδή αναγκασμένος να αποφασίσει όπως ξέρουμε ότι αποφάσισε κάτι που περαιτέρω σημαίνει ότι και ο ίδιος ο Θεός υπακούει σε μία κάποια Ειμαρμένη. Σε κάποια απροσδιόριστη δύναμη δηλαδή στην οποία και αυτός είναι δέσμιος. Ακόμη δηλαδή και αυτός ο Θεός του μονοθεϊσμού είναι εγκλωβισμένος σε επιλογές που ο ίδιος προγνωρίζει και δεν μπορεί να τις αλλάξει καθώς αυτό θα έρχονταν σε αντίφαση με αυτό το οποίο ήδη ξέρει ακόμη και για τον εαυτό του.

Υπάρχει βέβαια και η προοπτική ο Θεός να έχει γνώση για γεγονότα τα οποία δεν έχουν συμβεί. Αν π.χ δεν είχε στείλει τον γιο του το έτος μηδέν κατά τον χριστιανισμό ή τον Μωάμεθ κατά τον μουσουλμανισμό ο κόσμος θα είχε φυσικά μια διαφορετική πορεία. Τα γεγονότα θα ήταν διαφορετικά. Είναι λοιπόν ένα ερώτημα αν ο Θεός γνωρίζει την πορεία που θα είχε ο κόσμος μέχρι το έτος μας (2009) η οποία όμως δεν έχει συμβεί για εμάς. Στην περίπτωση αυτή πάλι πώς ξέρουμε ότι δε θα ήταν καλύτερα τα πράγματα απ΄ότι είναι τώρα; Οι άνθρωποι φυσικά δεν μπορούμε να το ξέρουμε γιατί μας λείπουν τα δεδομένα και δε μπορούμε να κρίνουμε. Αλλά μετά είναι σαν να αποφάσισε ο Θεός για εμάς για την συνέχιση της ιστορίας και όχι ο άνθρωπος μόνος του. Κάθε παρέμβαση του Θεού

στην ανθρώπινη ιστορία όπως αποστολή προφητών, του Ιησού, τα θαύματα κ.α είναι ουσιαστικά αιτίες για αλλαγή των γεγονότων σε σχέση με τα αντίστοιχά τους αν ο άνθρωπος αποφάσιζε εντελώς ανεπηρέαστος από τέτοιες παρεμβάσεις. Ουσιαστικά η ελεύθερη βούληση για τον άνθρωπο θα είχε τότε μόνο νόημα όταν ακόμη και αν υπήρχε ο Θεός αυτός δεν θα ασχολούνταν καθόλου με τα ανθρώπινα.

Και αν δεν ήθελε;

Αν όμως τελικά τίποτα από τα παραπάνω δεν ισχύει και ο Θεός μπορούσε τόσο στο επίπεδο της απόφασης όσο και στο επίπεδο της πράξης να δημιουργήσει τον τέλειο κόσμο αλλά απλώς δεν ήθελε σημαίνει αυτό ότι σε τελευταία ανάλυση σκοπίμως δημιούργησε το κακό. Και εδώ γεννάται επιπλέον το ερώτημα ποιος ο ρόλος του αντίπαλου δέους του Θεού. Για λόγους οικονομίας ας πάρουμε ως πραγματικό γεγονός την ιστορία με τον Αδάμ, την Εύα και το φίδι. Ήταν το φάγωμα του μήλου το πρόβλημα ή η ύπαρξη της μηλιάς; Ο Θεός ήξερε εκ των προτέρων (εφόσον παντογνώστης) ότι ο Διάβολος θα εισέρχονταν στον παράδεισο και θα έπειθε την Εύα να δοκιμάσει τον απαγορευμένο καρπό. Αν δηλαδή ο Θεός δεν είχε βάλει το δέντρο της γνώσης και να εισέρχονταν ο διάβολος στον Παράδεισο δε θα μπορούσε να πετύχει το σχέδιό του αφού κάτι άλλο δεν ηταν απαγορευμένο. Άρα λοιπόν είναι σαν να ήθελε ο Θεός να έρθουν τα πράγματα όπως ήρθαν. Ο Θεός επίσης δεν εμπόδισε τον Διάβολο να εισέλθει στην Εδέμ ούτε δεν έθεσε απαγορεύσεις για να προστατέψει το δημιούργημά του και να αφοπλίσει έτσι τον διάβολο.

Στην περίπτωση αυτή λοιπόν μπορεί να ισχύουν οι παρακάτω τρεις υποπεριπτώσεις:

1) Ο Θεός δεν ήξερε τα σχέδια του διαβόλου (που όμως θα ακύρωνε την θέση ότι είναι τέλειος)

2) Ήταν κατά κάποιο τρόπο προσυννενοημένος με τον διάβολο να δοκιμάσει ο τελευταίος το δημιούργημά του (που όμως πάλι εγείρει θέμα παντογνωσίας του Θεού πέρα από το ηθικό της προσυνεννόησης με τον υποτίθεται μεγάλο εχθρό).

3) Ο Θεός ήθελε ο ίδιος να διαπιστώσει αν ο άνθρωπος θα υποκύψει στον πειρασμό χωρίς όμως να είναι προσυνεννοημένος με τον διάβολο (και ξανά θέμα παντογνωσίας του Θεού).

Είναι φανερό λοιπόν ότι ό,τι και ισχύει από τα παραπάνω οι επιλογές και πράξεις του Θεού και σε αυτή την περίπτωση έρχονται σε ευθεία σύγκρουση με την παντογνωσία που του αποδίδουν οι θρησκείες.

Πηγή: parisbrouzos.wordpress.com